

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ, ΕΥΡΕΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗΣ-ΔΙΑΛΟΓΙΚΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ

ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:
ΣΥΝΕΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Πανεπιστημιούπολη - Ρέθυμνο

Τετάρτη 09 Απριλίου 2014

Αίθουσα Δ7

14:00 – 21:00

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

14:00-14:10 Εγγραφές

14:10-14:15 Χαιρετισμός από τον Κοσμήτορα της Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Κρήτης
καθηγητή κ. **Αντώνη Χουρδάκη**

14:15-14:45 Η οικογένεια και το σχολείο ως αμοιβαία συνεξαρτώμενα και μεταβαλλόμενα οικολογικά, κοινωνικο-ιστορικά και πολιτισμικά συστήματα

Μάριος Α. Πουρκός, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

14:45-15:15 Το εκπαιδευτικό πλαίσιο ως οικολογικός, σημειωτικός και κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικός θώκος: συνεπαγωγές στην μεθοδολογία της έρευνας και στο σχεδιασμό των διδακτικών, μαθησιακών και αναπτυξιακών διαδικασιών

Μάριος Α. Πουρκός, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

15:15-15:45 Ψυχική ενδυνάμωση (resilience) εκπαιδευτικών: ένα πρόγραμμα βασισμένο σε μία ολιστική οικοσυστημική προσέγγιση σε σχέση με τις κοινωνικό-συναισθηματικές και μαθησιακές δυσκολίες/διαταραχές των παιδιών

Ηλίας Ε. Κουρκούτας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

15:45-16:15 Ψυχοπαιδαγωγικές διαστάσεις της οικοσυστημικής προσέγγισης του M. Bowen στην οικογένεια: μελέτη περίπτωσης σύγχρονης ελληνικής οικογένειας που βρίσκεται σε κρίση

Αλίκη Τζώρτζη, Υποψήφια Διδάκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Μάριος Α. Πουρκός, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

16:15-16:45 Ηθικές διαστάσεις της αφήγησης ιστοριών στο πνεύμα της οικο-σωματικο-βιοματικής προσέγγισης και της Βιοματικής, Ευρετικής και Αφηγηματικής-Διαλογικής Ψυχοπαιδαγωγικής: ένα παράδειγμα αφήγησης ιστορίας με τίτλο «τα δίδυμα αδέρφια, ο τοίχος και το απολίθωμα του ζωτικού» (Αφηγήτρια Ειρήνη Αρτεμάκη)

Μάριος Α. Πουρκός, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

16:45-17:15 Η ανθρώπινη προοπτική μέσα από την οικολογική-βιοκλιματική διάσταση της Αρχιτεκτονικής
Στέφανος Σκανδάλης, Αρχιτέκτονας, Μελετητής Δημοσίων Έργων, Διδάσκων στο Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Κρήτης

17:15-17:45 Η αλληλόδραση στην έρευνα-δράση: μια διαλεκτική προοπτική στην παραγωγή γνώσης

Ελένη Κατσαρού, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Κρήτης

17:45-18:00 Διάλειμμα

18:00-21:00 Ψυχοπαιδαγωγικές και μαθησιακές διαστάσεις της Ακουστικής Οικολογίας και εκπαίδευση

Ιωάννα Ετμεκτσόγλου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Μουσικής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Μάριος Α. Πουρκός – Η οικογένεια και το σχολείο ως αμοιβαία συνεξαρτώμενα και μεταβαλλόμενα οικολογικά, κοινωνικο-ιστορικά και πολιτισμικά συστήματα: Η οικογένεια και σε συνάρτηση με αυτήν και το σχολείο δεν είναι κάτι σταθερό και αναλλοίωτο μέσα στο χρόνο. Υφίστανται συνεχώς αλλαγές τόσο σε σχέση με το μέγεθος, τη δομή και την πολυπλοκότητά τους όσο και σε σχέση με τη συναισθηματική τους οργάνωση και τις σχέσεις τους με τον έξω κόσμο. Οι αλλαγές μάλιστα αυτές δεν συμβαίνουν τυχαία ή στο κενό αλλά άρρηκτα συνδέονται με τις οικονομικές, κοινωνικές, οικολογικές, πολιτικές, πολιτισμικές κ.ά. μεταβολές που λαμβάνουν χώρα σε μια χώρα. Στην ανακοίνωση αυτή γίνεται μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση των αλλαγών που υπέστη η οικογένεια σε συνάρτηση με αυτές που έχουν συντελεστεί σε σχέση με τις διαδικασίες αγωγής και εκπαίδευσης κατά τους τελευταίους δύο αιώνες και τις μορφές (χαρακτηριστικά, λειτουργία, ρόλοι, αξίες, αντιλήψεις κτλ.) που αυτές έλαβαν προκειμένου να καλύψουν τις καινούργιες ανάγκες που προέκυπταν και συνεχώς προκύπτουν από τις αλλαγές της κοινωνίας.

Μάριος Α. Πουρκός – Το εκπαιδευτικό πλαίσιο ως οικολογικός, σημειωτικός και κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικός θώκος: συνεπαγωγές στην μεθοδολογία της έρευνας και στο σχεδιασμό των διδακτικών, μαθησιακών και αναπτυξιακών διαδικασιών: Στην ανακοίνωση αυτή, βασισμένοι στις παραδοχές των οικολογικών, συστημικών, αλληλεπιδραστικών, διαλογικών και κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών προσεγγίσεων, σκιαγραφούμε μια εναλλακτική συνθετική προοπτική για την έρευνα και το σχεδιασμό της εκπαίδευσης και των διαδικασιών μάθησης και ανάπτυξης, που ονομάζουμε *οικο-σωματικο-βιωματική προσέγγιση*. Ως βασικές μονάδες ανάλυσης για την περιγραφή, ερμηνεία και κατανόηση της δυναμικής που λαμβάνει χώρα μέσα στην τάξη είναι η έννοια των ζωντανών αλληλεπιδράσεων και σχέσεων μεταξύ του οίκου (στενότερου και ευρύτερου πλαισίου), του σώματος και του βιώματος (υποκειμενικότητας), καθώς και οι έννοιες της αντίληψης, της διαμεσολαβημένης δραστηριότητας και της επενέργειας. Στην προοπτική αυτή το εκπαιδευτικό-σχολικό πλαίσιο κατανοείται ως ένα πολύπλοκο αλληλεπιδραστικό δυναμικό σύστημα, που για τη μελέτη και έρευνά του χρειάζεται μια ανάλογη πολυεπίπεδη ερμηνευτική μεθοδολογική προσέγγιση, εστιάζοντας την προσοχή τόσο στις θεσμικές-υλικές δομές, πόρους και κοινωνικές διαδικασίες όσο και στα προϊόντα τους (δραστηριότητες, προσφερόμενες δυνατότητες, λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, πρακτικές, τελετουργίες, σύμβολα, κείμενα, κατασκευές κτλ.), που λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο πάντα κοινωνικο-ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Η εξέταση των ζητημάτων θα γίνει με ένα συνθετικό τρόπο από την οικολογική (με την έννοια ότι η δραστηριότητα σε ένα πλήρες νοήματος περιβάλλον συνδέεται με ένα σύνολο προσφερόμενων δυνατοτήτων που υποστηρίζει και ενισχύει τη δραστηριότητα), τη σημειωτική (με την έννοια ότι τα νοήματα δεν στηρίζονται μόνο σε γλωσσικούς πόρους, αλλά επίσης και σε όλους τους άλλους πόρους υλικών, κοινωνικών και συμβολικών ειδών) και την κοινωνικοπολιτισμική προοπτική (με την έννοια ότι τα ιστορικά, πολιτισμικά και κοινωνικά τεχνουργήματα και δραστηριότητες παρέχουν εργαλεία και διαμεσολαβητικούς πόρους για τη δράση, μάθηση και ανάπτυξη).

Ηλίας Ε. Κουρκούτας – Ψυχική ενδυνάμωση (resilience) εκπαιδευτικών: ένα πρόγραμμα βασισμένο σε μία ολιστική οικοσυστημική προσέγγιση σε σχέση με τις κοινωνικό-συναισθηματικές και μαθησιακές δυσκολίες/διαταραχές των παιδιών: Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί ένα πιλοτικό πρόγραμμα παρέμβασης σε σχολεία του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου, με στόχο την *ενίσχυση* εκπαιδευτών που *διαχειρίζονται* και *εμπλέκονται συναισθηματικά* με περιπτώσεις μαθητών που προκαλούν σύγχυση, συναισθήματα άγχους, αμηχανίας ή συναισθηματικής ματαίωσης και απογοήτευσης. Στο εισαγωγικό μέρος παρουσιάζονται οι φιλοσοφικές-θεωρητικές και μεθοδολογικές διαστάσεις του συγκεκριμένου προγράμματος. Το φιλοσοφικό υπόβαθρο του προγράμματος, σε σχέση με την *έρευνα* και την *παρέμβαση* στην παιδαγωγική πράξη, εκκινεί από μία διαφορετική από την κλασική *θετικιστική θέση*, κάνοντας αναφορά στα σύγχρονα *παράδειγματα* της οικοσυστημικής και ολιστικής προσέγγισης που δεν αντιμετωπίζουν το παιδί απλά ως μία υποκειμενική *λειτουργική* (ή *δυσλειτουργική*) *μονάδα*, αλλά ως ένα μέρος ενός ευρύτερου συστήματος αλληλεπιδράσεων και δυναμικών εξαρτήσεων (επικοινωνίας, σχέσεων, κτλ.), που συνθέτουν ένα *όλο* (οικογένεια, σχολείο, κοινωνικοί παράμετροι, ενδογενή δυναμική του παιδιού, κτλ.). Παράλληλα, διαφοροποιούμενοι επίσης από την κλασική κλινική πρακτική (ιατρικό μοντέλο), θα αναφερθούμε στο περιεχόμενο του προγράμματος, ως ένα πρότυπο πείραμα στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο μέτρο που συνδυάζει την θεωρία της ψυχικής ανθεκτικότητας (resilient) με τη ψυχοδυναμική (έμφαση στις σχέσεις και στα συναισθήματα), με στόχο τη δημιουργία «κοινοτήτων πρακτικής» (communities of practice) και «χώρων μάθησης» (spaces of learning) για γονείς και εκπαιδευτικούς, σε ένα συνεργατικό μοντέλο δράσης. Στην ανακοίνωση θα αναφερθούν και θα συζητηθούν οι δυσκολίες και τα πρώτα αποτελέσματα από την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών του προγράμματος.

Αλίκη Τζώρτζη & Μάριος Α. Πουρκός – Ψυχοπαιδαγωγικές διαστάσεις της οικοσυστημικής προσέγγισης του M. Bowen στην οικογένεια: μελέτη περίπτωσης σύγχρονης ελληνικής οικογένειας που βρίσκεται σε κρίση: Είναι πλέον κοινότυπη η διαπίστωση ότι η οικογένεια συνιστά το πρωταρχικό και το ισχυρότερο οικολογικό σύστημα στο οποίο ανήκει ένα άτομο. Από τη στιγμή που αυτό γεννιέται φέρει ένα πλήθος συγγενικών δεσμών, οικογενειακών μύθων, ανεκπλήρωτων ρόλων αλλά και προσδοκιών. Αυτά σχηματίζουν ένα πλήρως οργανωμένο σύστημα οικογένειας με άγραφους νόμους και τρόπους λειτουργίας που αγωνίζονται να επιβιώσουν. Το δυναμικό αυτό οικολογικό σύστημα αναπόφευκτα επηρεάζει και διαμορφώνει τις τροχιές ανάπτυξης όλων των μελών της. Οι κοινωνικές και οι

συναισθηματικές λειτουργίες των μελών της βρίσκονται σε τόσο σημαντική αλληλεξάρτηση, ώστε οι αλλαγές σε ένα μέλος του συστήματός της έχουν αντίκτυπο και στα άλλα μέλη του. Αν και το κάθε μέλος επιδιώκει να δώσει το δικό του στίγμα στον ήδη καταγεγραμμένο τρόπο ζωής, τελικά καταλήγει να τον αναμορφώνει ή και να τον συντηρεί. Σκοπός της ανακοίνωσης αυτής είναι η μελέτη περίπτωσης μιας διαζευγμένης σύγχρονης ελληνικής οικογένειας με την εστίαση της προσοχής στις διαδικασίες διαφοροποίησης των μελών της και κυρίως στα συναισθηματικά τρίγωνα και εμπλοκές που αυτή παρουσιάζει, καθώς και στις επιπτώσεις τους στις διαδικασίες κοινωνικο-συναισθηματικής μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.

Μάριος Α. Πουρκός – Ηθικές διαστάσεις της αφήγησης ιστοριών στο πνεύμα της οικο-σωματικο-βιοματικής προσέγγισης και της Βιοματικής, Ευρετικής και Αφηγηματικής-Διαλογικής Ψυχοπαιδαγωγικής: ένα παράδειγμα αφήγησης ιστορίας με τίτλο «τα δίδυμα αδέρφια, ο τοίχος και το απολίθωμα του ζωτικού» (αφηγήτρια Ειρήνη Αρτεμάκη): Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζεται ένα παράδειγμα εφαρμογής της εναλλακτικής προοπτικής της Βιοματικής, Ευρετικής και Αφηγηματικής-Διαλογικής Ψυχοπαιδαγωγικής στο πνεύμα της οικο-σωματικο-βιοματικής προσέγγισης σε σχέση με την αφήγηση ιστοριών που αφορούν τον εαυτό και την συνειδητή ηθική του ευθύνη. Στην ανακοίνωση γίνεται αναφορά τόσο στην επιστημολογική/ψυχολογική θεμελίωση της προσέγγισης όσο και αναφορά στη βιοματική διαδικασία που ακολουθήθηκε με την παρουσίαση συγκεκριμένου υλικού από τον τρόπο εργασίας.

Στέφανος Σκανδάλης – Η ανθρώπινη προοπτική μέσα από την οικολογική-βιοκλιματική διάσταση της Αρχιτεκτονικής: Η αρχιτεκτονική είναι μία σύνθετη λέξη. Αποτελείται από το πρόθημα «αρχί» που υποδηλώνει πρωτεία, αρχηγία (λέμε π.χ. αρχίατρος, αρχιστράτηγος) και την λέξη «τεκτονική» που μπορούμε να αποδώσουμε στην καθομιλουμένη με τον όρο οικοδομική. Η αρχιτεκτονική λοιπόν είναι το ηγετικό τμήμα της οικοδομικής που την ανάγει σε τέχνη. Το μεγαλύτερο μέρος των κτιρίων που βλέπουμε μπροστά μας είναι απλή οικοδομική και όχι αρχιτεκτονική. Η αρχιτεκτονική παρέχει στον άνθρωπο σωματική άνεση (comfort) και ψυχική ανάταση. Πετυχαίνει αυτούς τους στόχους χάρη στην πολυδιάστατη υπόστασή της. Πράγματι μπορούμε να ανιχνεύσουμε μία λειτουργική, συμβολική, κοινωνική, αισθητική, τεχνολογική, επικοινωνιακή, οικολογική, βιοκλιματική κτλ. διάστασή της. Θα ήταν λάθος όμως να νομίσουμε ότι μόνο μία από αυτές έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο αποδυναμώνοντας έτσι την ουσία της. Βλέπουμε συχνά κτίρια τα οποία ενώ προβάλλουν αποκλειστικά την βιοκλιματική διάστασή τους στην πραγματικότητα είναι απλή οικοδομική μια και στερούν την ψυχική ανάταση στους κατοίκους τους. Σκοπός της παρέμβασής αυτής είναι να ανιχνεύσει την οικολογική-βιοκλιματική διάσταση της αρχιτεκτονικής σαν μία μονάδα ενός ευρύτερου συνόλου συνισταμένων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, τονίζοντας ότι η διάσταση αυτή είναι σύμφυτη με την αρχιτεκτονική και όχι ένα gadget που μπορεί να προστεθεί μεταγενέστερα.

Ελένη Κατσαρού – Η αλληλόδραση στην έρευνα-δράση: μια διαλεκτική προοπτική στην παραγωγή γνώσης: Η εισήγηση θα εστιαστεί στους τρόπους με τους οποίους παράγεται γνώση μέσα από την αλληλόδραση σε μια έρευνα-δράση, όπως και στο είδος της γνώσης που παράγεται. Ξεκινώντας από τον πραγματισμό του φιλόσοφου, ψυχολόγου και παιδαγωγού John Dewey και τη Δυναμική των Ομάδων του κοινωνικού ψυχολόγου Kurt Lewin, ουσιαστικά δηλαδή από τα θεμέλια της έρευνας-δράσης, θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε την αλληλόδραση που αναπτύσσεται κατά τη διαδικασία αυτή και τη συνακόλουθη συγκρότηση της γνώσης, αρχικά στο πλαίσιο της νεωτερικής σκέψης. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να φωτίσουμε τις ίδιες διαδικασίες, αλλά αυτή τη φορά μέσα από μετανεωτερικές οπτικές, ελπίζοντας με τον τρόπο αυτό στον εμπλουτισμό της προσέγγισής μας.

Ιωάννα Ετμεκτσόγλου – Ψυχοπαιδαγωγικές και μαθησιακές διαστάσεις της Ακουστικής Οικολογίας και εκπαίδευση: Στην παρουσίαση-εργαστήριο θα αναφερθούν οι βασικές αρχές και ορολογία της Ακουστικής Οικολογίας τα οποία οι συμμετέχοντες θα εξερευνήσουν βιοματικά μέσα από ασκήσεις ακρόασης, ηχογράφησης, καταγραφής, ανάλυσης, απεικόνισης, αξιολόγησης και αναδημιουργίας ηχοτοπίου. Θα συζητηθούν επίσης οι πολλαπλοί ρόλοι του ήχου στη ζωή και την αλληλεπίδραση των ατόμων από όμοια αλλά και από διαφορετικά είδη του ζωικού βασιλείου στον πλανήτη μας. Έρευνες, παραμύθια και παιχνίδια που αναδεικνύουν τις ομοιότητες και διαφορές επιλεγμένων ζώων της στεριάς, του αέρα και του βυθού, ως προς την ποικιλία, τους λόγους και τους τρόπους παραγωγής και πρόσληψης των ήχων, θα εξετασθούν από την ομάδα ως πιθανό διδακτικό υλικό για την ανάπτυξη αυτογνωσίας και «βιοφιλίας» στα νήπια, σε ένα πλαίσιο διαθεματικής βιοματικής προσέγγισης του κόσμου με κύριο εργαλείο τον ήχο. Στους πειραματισμούς, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στους ήχους που παράγονται και γίνονται αντιληπτοί μέσα από το σώμα, σύμφωνα με την οικολογική προσέγγιση της ακουστικής αντίληψης, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις η αρμονική συνοδεία από την κιθάρα θα χρησιμοποιηθεί δευτερευόντως για την ενίσχυση της συναισθηματικής συμμετοχής. Ανάμεσα στις έννοιες προς εξερεύνηση, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα της ομάδας, θα είναι η ηχοποικιλότητα και η βιοποικιλότητα, το ηχητικό φάσμα, ο ηχητικός και βιολογικός θώκος των έμβιων όντων, ο ηχητικός συντονισμός και η ιδιοσυχνότητα, ο ηχοεντοπισμός, η ηχορρύπανση, η σχιζοφωνία και η σιωπή.

Διοργανωτής της Ημερίδας: Μάριος Α. Πουρκός, Καθηγητής, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Διευθυντής του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Έρευνας και της Εργαστηριακής Μονάδας Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιοματικής, Ευρετικής και Αφηγηματικής-Διαλογικής Ψυχοπαιδαγωγικής Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης, Τηλ.: 6936550791, Ηλεκτρονική διεύθυνση: mpourkos@gmail.com